

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ ЩЕБЕНЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Гірництво являє собою галузь виробництва, яка дуже тісно пов'язана з дуже широким переліком різних аспектів життєдіяльності суспільства. В свою чергу, одним з перспективних напрямків розробки гірництва є видобування будівельних гірських порід. При цьому, лівову частку серед цих матеріалів займає така будівельна сировина як щебінь. Проте, в Україні, через складну економіко-політичну ситуацію та кризу, що розпочалась наприкінці 2013 року, загальні об'єми промислового виробництва щебеневої продукції зазнали значного зниження. Через падіння покупної спроможності населення, девальвацію гривні та відсутність можливості виходу на зовнішні ринки збуту за період з 2015 по 2020 роки (рис. 1) ринок щебеню опинився в надскладному становищі та скоротився майже втричі, порівняно з піковими показниками 2011-2012 років.

Рис. 1. Динаміка виробництва щебеню в Україні за 2015-2020 рр. в натуральному вираженні, млн. тон

При більш детальному аналізі розподілення виробництв, що займаються комплексним добування та переробкою щебеневої сировини із результуючою продукцією у вигляді фракціонованого товарного щебеню, можна зробити висновок про те, що Житомирщина займає одне із провідних позицій серед інших регіонів та входить у сімку лідерів (рис.2).

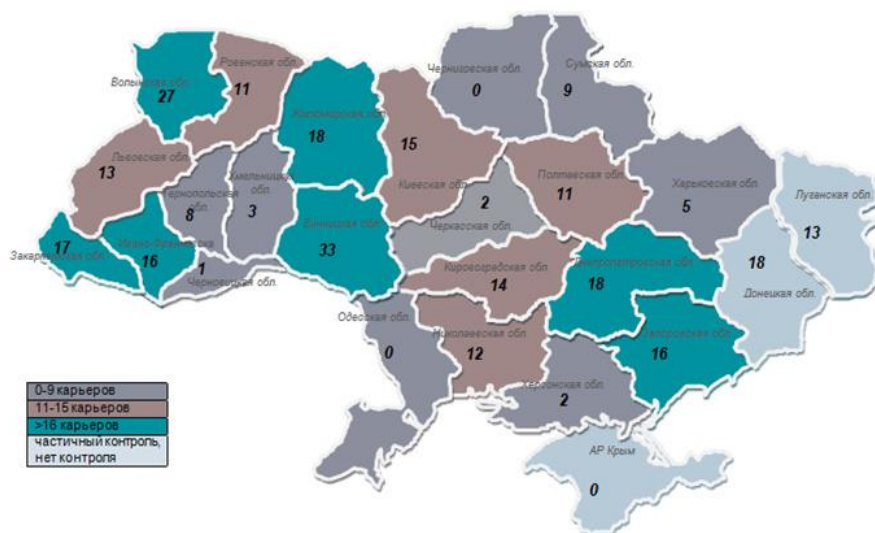

Рис. 2. Кількість кар'єрів по областях України на 2015 рік

В свою чергу, після досягнення піку падіння ринку в 2014-2015 рр., із 2016-го року до початку повномасштабного вторгнення спостерігається тенденція до відновлення об'ємів виробництва. Жорсткий закон ринкового відбору змусив зупинити та, навіть, припинити діяльність значної кількості підприємств. Але ті підприємства, що змогли зберегти свої промислові активи шляхом часткової консервації або ж перепрофілювання і оптимізації виробництва, залишившись на ринку опинились у важкому становищі відсутності ринку збуту.

Спираючись на дані про об'єми ринку щебеню справедливим є міркування, що в умовах значного ускладнення розвитку щебених підприємств у вигляді нарощення об'ємів виходу товарної продукції через

розширення сировинної бази (відкриття нових кар'єрів), виключну актуальність набуває пошук шляхів, засобів і способів підвищення виходу товарної продукції без залучення нових ресурсів, а за рахунок оптимізації виробничих та технологічних процесів на макрорівні стадійності виробництва типового дробильно-сортувального заводу.

Іншими словам – через припинення діяльності значної кількості підприємств в роки кризи та втрату ринку збуту, діючі підприємства, що змогли зберегти можливість до своєї діяльності, вимушені пристосовуватись до економічних і ринкових умов. Умови диктують їм: високий рівень ризиків та суттєвий розмір капітальних вкладень у випадку підвищення об'ємів виробництва через розробку нових родовищ; відсутність у впевненості що до ринків зовнішнього збуту; підвищення вимог до сировини та попит на розширення її номенклатури. Окрім цього, варто зауважити, що намагання виходу на європейський ринок обмежуються різністю стандартів та набагато більшим асортиментом виробів європейських щебеневих підприємств, що практично унеможлиблює конкуренцію із ними та просування продукції на «захід». Таким чином, наразі типове українське щебенеve підприємство змушене здійснювати реалізацію продукції, переважно, на внутрішньому ринку.

При цьому варто розуміти взаємну залежність між попитом ринку та технологічною оптимізацією. Попит призводить до пошуку рішень по збільшенню об'ємів продукції, поряд із цим будь-яке технічне рішення по оптимізації виробництва із збільшенням виходу товарної продукції завжди залишається затребуваним. Тобто цілком логічно, що виробник завжди намагається виготовити як найбільше, але в умовах ринку постає питання навіть не про виготовлення, а про реальну можливість збуту. Немає сенсу в пошуку можливостей по підвищенню результативної продуктивності і об'ємів виробництва в натуральному вираженні (тони або кубометри), якщо немає нагоди до реалізації цієї товарної продукції. В результаті за обставин, що склалися на щебеновому ринку України в даний момент, актуальність досліджень по підвищенню виходу продукції щебеневих підприємств на рівні пошуку рішень на самому дробильно-сортувальному заводі/підприємстві/товаристві обумовлюється як вимогами попиту, так і вимогами з технологічної та раціональної оптимізації виробництва із врахуванням зростаючих вимог до розумного та екологічно безпечного користування природними надрами і природокористування загалом.

Не менш важливим фактором актуальності, котрий вартий зазначення, є висока міра «індивідуалізації» кожного щебенового підприємства. Хоча типове обладнання і забезпечує певну загальну виробничу картину, та неповторність характеристик сировини (родовища) і сукупність широкого переліку виробничих факторів у конкретній ситуації, котрі практично неможливо врахувати на проектному рівні, робить кожне щебенеve підприємство та його збагачувальну лінію по своєму особливою. Тому дослідницька діяльність та рішення наукових питань на такому підприємстві набуває особливого, притаманного саме такому підприємству, ознак як практичної, так і загальної наукової актуальності.

Узагальнюючи факти наведені вище можливо виконати ряд висновків, таких як:

- світовий ринок нерудних будівельних матеріалів має стійку тенденцію до зростання свого об'єму;
- щебінь займає провідне положення серед нерудних будівельних матеріалів;
- ринок щебеню України зазнав значного спаду в роки кризи 2013-2015 рр., але поступово нарощує темпи та об'єми виробництва починаючи із 2016 року;
- серед лідерів по областях, що спеціалізуються на виготовленні щебенової продукції, одне із важливих місць займає Житомирщина, котра володіє 18 кар'єрами та значною кількістю дробильно-сортувальних заводів у якості підприємств щебенового виробництва.

Список літератури:

1. Промисловість України – 2016: стан та перспективи розвитку: П 81 наук.-аналіт. доп. / О.І. Амоша, І.П. Булеєв, А.І. Землянкін, Л.О. Збаразська, Ю.М. Харазішвілі та ін.; НАН України, Ін-т економіки промсті. – Київ, 2017. – 120 с.
2. Мінеральні ресурси України - Київ, Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України» - 2014 – 270 с.
3. Харчук О.Г., Арділан В.В. Деякі аспекти розвитку добувної промисловості і розроблення кар'єрів в Україні та збільшення їх частки експорту до Європейського Союзу / Збірник наукових праць ДЕГУТ. Серія «Економіка і управління» - Вип.36 - 2016.